Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 118 (10.501). Львів, неділя 31. травня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Нарешті...

Нарешті після вісьмох місяців „урядування" уступив гомінкий віцепремієр Тугут. Не так уступив, як радше Ст. Грабскі, політичний диктатор кабінету Вл. Грабского

Найновіша пристань цього псевдо-радикального і псевдо-демократичного Дон Кіхота, — клюб партії праці осолодив йому цю прикру операцію декларацією, в якій між иншим говориться:

„Господарська ситуація держави й економічне положення працюючих верств — замісць поправитися, постійно і спішно погіршується. Село перейшло границі нужди. Населення міст вгинається під тягарем дороговечі. Державні робітники голодують. Нічим незвязаний довіз аптикулів роскоші дозволяє на заспокоєння найвибагливійших вимог насікомців, що живуть з праці инших, і руйнує торговельний біланс держави. Зубоження села і населення міст все більше обмежує внутрішню консумцію. Здеморалізований легкими зисками промисл не є здатний конкурувати зі заграницею: він істнує лише для директорів і надзірних рад. Уряд не вміє опанувати положення, а пасивний торговельний біланс поправляє демагогічною забороною виїздів за кордон. Замісць перебудови залізничого підприємства уряд, завдаючи брехню своїм перехвалкам про „самовистарчальність", підносить тарифи, не розуміючи наслідків своїх заряджень, а через те й ролі того підприємства в господарському життї краю. Повне злегковаження урядом парляменту і публичної опінії, недодержування прийнятих ним зобовязань доповнюють решти і наказують клюбові праці ствердити, що в ділянці господарського й економічного життя теперішній уряд нехтує найістотніші інтереси краю і його працюючих громадян.

Та й сам Тугут покористувався нагодою, щоби висповідатися зі своїх прогріхів перед газетними справоздавцями.

Він жеж був так мало вибагливий і так мало вимагаючий.

„Я брав на увагу можливости — сповідається „демократичний" Дон Кіхот, — які дає хвиля, одначе я мусів брати теж на увагу конечности, які та хвиля приносить зі собою. Я вимагав тільки, щоби мої слова брано серйозно, щоби закони були виконувані, а конституція шанована. На жаль, дійсність не задоволила найскромнійших вимог. В одній тільки відбудові вдалося зробити щось реального (?!). Щож торкається земельної реформи, то тут топталося в одному місці, маркуючи лиму. В міністерстві справедливости не вдалося мені на протязі кількох місяців виборсти навіть одної провінціональної реєнтури для кандидата меншости. Стан тюремництва погіршується. Світло розвиненій українській кооперації відмовлено кредиту. Не вірено в голод в околицях, навіщених недородом. Низчі органи міністерства освіти (чи тільки низчі? — Ред.) часто проявляли безпрікладно малу скрупулятність в пошануванні духа закону. В найважнійших політично внутрішних справах — правда — додержано слова. „самостійно урядуючи при „Новім Світі" (в міністерстві внутрішних справ. — Ред.), але в и слідами тієї самостійности була постійно зростаюча система провокації, покривання надужить і самоволі функціонарів, пересування урядовців, які кваліфікуються за тюремні крати, на нищі, нераз вищі становища. В тих умовах єдиною річю, яку я міг довершити, було зголошення 54 тез, які мала ухвалити секція і які були — як не початком польської народностевої програми, то щонайменше пляном праць на найблизчу будучину".

Ф. Ф.

Розпука.

„Цар-Голод" на селах

Те, що передбачувано ще в половині січня і що зясовано в статтях „Цар-Голод", сьогодня є страшною дійсністю, страшнійшою, як це можна було собі уявити на основі тодішніх даних.

Селом заволоділа чорна розпука, взяла його в свої холодні обійми, поорала селянські чола, придавила важким вантажем і накриває вже смертним саваном. В смертельній глуші, серед злочинної байдужности „компетентних чинників" занепадає село — основа нашої нації, корчиться в судорожних голодових болях, нидіє, марніє, тратить силу, міць і натугу, вмирає повільною смертю. Село залишилося в собі, до центру приходять, на жаль, тільки скупі відомости, та ті, що приходять є страшні, вбийчі. Голодова катастрофа лявіною розлилася вздовж Підкарпаття по лінії Верешиці і Сяну. В селах бушує голодовий тиф, розпаношується голодова сліпота, жолудкові корчі стискають малих і великих, матері, старці і діти вються в голодових судорогах. Остання пригорща якого-небудь збіжа вже давно зникла зі сіл. Голодні люде печуть „плацки" зі змерзлої, смердячої бульби, нишпорять по полях за кваском, заздро підшукують пригожий бурян (лободу). Доведені до крайної розпуки ходять полями і випорпують посаджену картоплю. День-в-день приходять звістки про випадки голодової смерти. Зрештою, щоби зясувати собі хоч загально дійсний стан на селі, вистане прочитати бюлетени Комітету допомоги „Голодному селу".

А помочі ні звідки. Заробітків ніяких нема. А ті, що подекуди трапляються, є хіба гірким глумом зі заробітків. В дворах платять робітникові по 30, а найвище по 50 сот. денно, але на **своїх харчах**. Крайно скупу державну допомогу (очевидно кредитову) розділено між обшарників, осадників польські кольонії і панських підлизайків. Справді потребуючим, голодним, майже нічого не припало Селянським делегаціям відповідають старости мудро, коротко і дотепно, що — мовляв — „ржонд нема пенендзи"

А цю свідомість в своїй безмежній злочинности піддержує польська преса, яка багато пише про голод в Росії й на Рад. Україні, яка бачить чуже під лісом, а „свого" не хоче бачити під носом. Голодова катастрофа на українській національній територі під Польщею — на думку тієї преси — є тільки „видумкою" несумлінних гайдамацьких агітаторів. Бож преціньж в Польщі все йде до ліпшого, а чужинці захоплюються станом польських фінансів. Тому — очевидно — нема голодової катастрофи, яку то думку піддержують навіть „малопольські" старости (на прим. перемиський), забороняючи навіть заснування повітових комітетів допомоги „Голодному Селу".

Для польської преси у внутрішній ділянці істнують тільки терористичні „Відділи смерти", комуністична агітація, непошанування вла

Red. czas. „Dilo" Pr. 379/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 114 (10.479) z dnia 26. maja 1925 r. w artykułach pod tytułem: 1) „Wawel i Kreml" między słowami: a) wełykyj Lenin... a: Apostoły i uczenyky, b) zaharbani Rosju... a: Wsi polśki. 2) „Łysty z Warszawy" między słowami: a) pro insze... a: Tragedja kołnoi, b) hadiuczoi agitacji... a: Szczo torkajetsia. 3) przypisek redacji do artykułu „Łysty z Warszawy" między słowami: a) ale i nedociłna... a: Tak szkodiły na, b) powstały rozpravu... a: ale ce wże. 4) „Nowynky" a) w ustępie p. t. „17 dennewa mandriwka po tiurmach" po nepozozumienniu między słowami: Dawnoi Mało-honśkyj... a: teper w, b) w ustępie p. t. „Szcze do pobutu lwiwśkoho wojewody w Jaworowi" od słów: swoje istnuwannia... do końca artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy kar-nej w ustępach pod 1) i występku z § 300 ustawy karnej w ustępach pod 3) z § 305 ustawy karnej w ustępach pod 2) z § 298 ustawy karnej w ustępie pod 4) a) i z § 302 ustawy karnej w ustępie pod 4) b) uznał dokonaną 25. maja 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów, dnia 26. maja 1925 r.

Hawel.

Red. czas. „Dilo" we Lwowie. Pr. 381/25 W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny, jako Trybunał prasowy we Lwowie orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 115 (10.478) z dnia 27.V. 1925 r. pod tytułem 1) „Predmet torhu i darunku" między słowami: a) Biłoruśkych zemel... a: jak zhadanio, b) ukrainśkyj narod... a: Zajwym buło, c) hajdamackych ruchiw... a: Rosija przysia. 2) Łysty z Warszawy" od słów: na okrainach do końca artykułu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) uk. w ustępie pod 1) i występku z § 302 uk. w ustępach pod 1) i 2) uznał dokonaną 26. maja 1925 r. konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1862 Dz. p. p. Nr. 6. ex 1863. t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 Zł. P. Lwów, dnia 26. maja 1925.

Hawel.

ди і т. п., але нема ніякого голоду. Справді істнують ті терористичні „Відділи смерти", а на їх чолі стоять спричинники голодової катастрофи в инших селах.

Село бореться з голодовою смертю, як може. З подивом слідкуємо за цею героїчною боротьбою. В селі збудився дух єдности, самодопомоги, заможніші допомагають біднійшим, бо прийшли до переконання, що їм ніхто не допоможе, якщо самі не будуть собі допомагати. Найбільшим подивом мусить пройняти нас поведінка голодних села Павлокома (березівського повіту), які — одержавши 500 зол. з Кр. Комітету допомоги „Голодному Селу" — 200 зол. відіслали назад, бо довідалися, що в инших селах є ще більший голод, що голодова смерть косить малих і великих.

А щож ми, українська інтелігенція, кажемо на все те? Як відносимося до терпінь села, до наших братів ми, що вийшли зпід селянської стріхи, що вигодувалися селянським хлібом? Чи будемо мріяти тільки про сільську ідилію, про садки і ставки, про те, як би провести ферії на селі на „свіжому повітрі", але прижмуримо очі на страшну трагедію села?

На жаль, наша інтелігенція, вправді теж небагата, але все таки спроможна уділити хоч деяку допомогу голодному братові, не сповнила досі свого обовязку, не відгукнулася як слід на поклик комітету допомоги „Голодному Селу". Читаючи викази складок на чисто гуманітарну ціль мало бачиться серед складаючих священиків і судовиків, хоч загально беручи, одні й другі могли би докинути деяку лепту на зменшення розмірів голоду.

Перед кількома днями Кр. Комітет допомоги „Голодному Селу" звернувся з **останнім покликом** до інтелігенції, до всіх, що можуть розпоряджати хоч невеличкою готівкою, щоби **негайно й невідклично** сповнили свій обовязок, щоби прийшли з допомогою голодним в **кульмінаційній точці передновку** згідно з кличами: „Українське місто — українському селу".

Не сумніваємося, що цей останній поклик не буде голосом „вопіющого в пустині". Инакше в широких масах українського селянства мусіла б утвердитися думка, що українська інтелігенція є тільки **чужинецьким наверствуванням** в нашому народі, а не синами одної спільної громади, одної нації.

Ф. Федорців.

Новий герой.

Індивідуальність Абд ель Кріма.

Поза сухими офіціяльними звідомленнями з мароканського фронту починається, що нова кольоніяльна експедиція Франції має до діла не лише зі звичайною армією тузамців, але з військом оживленим духом нової великої людини. Ще вчора голова якогось африканського племени, нині грізний полководець для двох европейських держав Абд-ель Крім зосереджує на собі увагу не лише Франції та Еспанії, які поневолі мусять порозумітися у спільній обороні проти нього, але й тих, які з далекої обсервації стежать за ходом подій.

Абд-ель Крім — ще молода людина, має 43 роки, уроджений в Агадірі. Його племя було споріднене зі старою мароканською династією. Він тільки один раз покинув рідну землю, поїхавши для розривки на Малягу. Абд-ель Крім починає з молодечих літ думати про визволення свого племени. Еспанці, лякаючись його впливу, арештують його в 1916 р. і він рік просиджує в вязниці. В 1920 р. виїзжає він з Мелілї до Рифу і там починає братись за організаційну працю. Спершу звичайний ватажок банди, хутко організує воєнний союз, що має приготовити повстання. Коли Еспанці вислали проти нього 20.000 армію — він розбив її в пух та прах. У 1922 р., стає султаном, по чотирьох роках фактичного необмеженого правління.

Зверхній вигляд Абд-ель Кріма дав би підставу до висновку, що це провідник релігійної секти, мрійник-анахорет. Він середньої величини, кремезний, з чорною бородою, з ніжними, інтелігентними руками, що не знали фізичної праці. Його мрійливі очі та пів-усмішка не зраджують дуже реально думаючого, практичного організатора, що не любить багато слів і кожну справу засовує в кількох коротких та ясних реченнях.

Вплив Абд-ель Кріма між його земляками не має чисто містичної причини. З нужденної, малої країни він сотворив державу, де почувається лад та закон. Давні звичаї особистих порахунків без суду — щезли; приватне майно починає мати за собою право, — шляхи комунікації европеїзуються. Над населенням висить справедлива та грізна рука суду основаного на законах. Столиця злучена з кордонами держави телефонічними лініями; в будинку султана зранку до ночі вистукують машинки, що полагоджують негайно всі державні справи. Султан має до свого вжитку два автомобілі і чимало инших европейських винаходів, які придбав у війні з Еспанцями, захопивши величезну добичу і навчившись нею орудувати. У свіжім справозданні французького капітана Дюбоена, команданта посту в Ауле, якого Ріфанці блькували на протязі двох тижнів, находимо таку цікаву подробицю. Абд-ель Крім, користуючись модерною артилерією, має на своїх послугах мабуть чужинців, які телефонічно повідомляють про хід операцій. Коли Французи на фронті перекликувались з Ріфанцями глумливо, що не вміють стріляти з гармат, на це одержали таку відповідь по французьки: „Не журіться, всі попадетесь у наші руки".

Найвищою метою Абд-ель Кріма є здобути Фез. Він воює на рідним терені, з яким є прегарно ознайомлений і власними методами супроти, яких такий досвідчений генерал як маршалок Ліоте не в силі справитись. Французький уряд дуже радо ввійшов би нині на шлях порозуміння, як колись з Абд-ель Кадером, що приваб в Альжирі Арабів до повстання проти Франції, воюючи на протязі 15 років, а згодом склавши мирно зброю, переїхав на мирне життя до Парижа як льояльний французький підданий і дослужився великого хреста почесної легії.

Здається, що таке порозуміння з Абд-ель Крімом буде важче.

Пан Прушиньскі простує *)

Варшава, 26. мая 1925 р.

До Редакції часописи „Діло" до рук вітвічального редактора п. О. Костика, Львів, Ринок Ч. 10.

Під ригором § 19 закона пресового — жадаю поміщення в спосіб наказаний законом спростовання уступу, в котрім мовит ся о моєй особі — в артикулі під титулом „Модерна педагогія в модерній державі" — заміщеним в ч. 114. часописи „Діло" з 26 мая 1925 Стор. 2 — яко передрук з дневника „Dziennik ludowy": — „На зборах дня 10. травня, — що конспірували при співучасти ендецьких послів Корнецкого-Прушиньского, та сенатора Сіціньского, дійшло до того, що Прушиньскі безцеремонно називав ідіотами тих інспекторів, які йому не відповідають на його анкети і запити. Дійшло навіть до авантури, бо один і з присутніх на зборах п. Г. зі Золочева, що мав почуття особистої гідности своєї і своїх товаришів-інспекторів, загрозив посл. Прушиньскому „мордобітієм".

Неправдою єсть, якоби я „на зборах дня 10. травня, що конспірували при співучасти ендецких послів" називав інспекторів ідіотами и неправдою єсть, що „п. Г. зі Золочева", чи хтонебудь єнший грозив мені колинебудь „мордобітієм", а противно правдою єсть, що всі повисше висказані відомости цілком суть неправдиві.

Д-р Марцелі Прушиньскі.

*) Згідно з § 19 пресового закону ми обовязані друкувати спростування на тому самому місці й тим самим шрифтом, що простована стаття. Спростування п. Прушиньского передаємо у фотографічній вірности з оригіналом. — Ред.

Комуністична змова у Швеції.

Вся шведська преса переповнена подробицями про підготівку державного перевороту у Швеції, який підготовляла комуністична партія Швеції. Названа преса публікує документи, які доказують, що переворот приготовлявся дуже інтенсивно. Партія звернула увагу перш за все на армію та фльоту. Всі інструкції та грошеву й моральну допомогу діставала вона від московського комінтерну. Вся підготівна праця для перевороту зводилася до устної і письменної агітації, до творення жовнярських і моряцьких рад, до розвідки за військовою владою і за громадськими стрілецькими організаціями. На чолі цілої роботи стояв комуністичний військовий комітет. Він виготовляв пляни опанування залізницями, складами зброї, займався доставою зброї зпоза кордону для

М. Возняк.

На порозі студій над Франком.

На другий рік припаде десятилітня річниця смерти другого українського поета по Шевченкові й найбільшого письменника, котрого видала Галичина, Івана Франка. Ця недалека велика річниця для всієї української землі та галицької зокрема й подиктувала оці рядки.

Не писатиму про те, що даремне йти Українцеві на личаківське кладовище у Львові й шукати там могили дорогої йому великої Людини, що дослівно все віддала своїй нації, — бо на могилі нема жадного памятника: вона зрівняна з землею, а її місце відоме розмірно невеличкій частині людей, що були коло неї.

Та швидче чи пізніше Наддністрянщина надумається поставити памятник Тому, хто став її Гордістю. Темою моїх рядків є камінчики не під будову памятника Франкові на львівськім кладовищі чи якій площі Львова, а камінчики під будову памятника, видного для цілої нації, й памятника, який, чим далі в будущину, ставатиме повнішим, яснішим і величнішим, памятника, що для далеких поколінь присвічуватиме зразком невсипущої праці для української нації серед усяких, хоч би найстрашніших обставин її життя.

І довг перед Франком і зріла потреба познайомлення з тим часом на Наддністрянщині, коли тут наростала Молода Україна, й практичні вимоги нашого біжучого життя, все те дасть понуку до студій над життям, діяльністю й творчістю Франка та його часу, зроджуючи студіювання Франка з різних боків, або т. зв. франкознавство.

У згаданих студіях велику ролю прийдеться відограти листуванню Франка з своїми сучасниками й сучасників про Франка. Листи, писані до Франка, заховалися в його архиві й перейшли разом із рукописною збіркою Франка та його бібліотекою до Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, а згодом перейдуть до окремих музейних Франкових саль тогож Товариства, зародку, як треба сподіватися, будучого **Дому Франка** у Львові на зразок подібних інституцій в инших культурних народів.

Таким робом старанно заховалися звичайно менше важні листи до Франка, за те більше важні для будучого вивчення знаменитого сина нашої землі — листи самого Франка — розсіяні по різних адресатах, що не почулися досі до обовязку зложити їх там, куди віддав свої збірки покійний Франко. На щастя є кілька виїмків: листи Франка до Івана Белея, Володимира Лукича-Левицького, Омеляна Партицького й Андрія Чайковського, які врятувалися з воєнної хуртовини, вже передали їх власники на власність нації до Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

Одначе це є тільки маленька частинка широкого листування Франка, як виходить із листів до нього. Хотячи нашому громадянству улекшити громадження Франкових листів у Науковім Товаристві ім. Шевченка, я подам довгу низку осіб, певно далеко не повну, листи котрих до Франка збереглися в його архіві. Наддніпрянців поминаю, бо поперше до них рідко доходить „Діло", а подруге вони краще розуміють такі справи й певно їх усі врятовані листи Франка знайдуться в національній інституції. Між иншим з Франком листувалися оці панове й пані. (З огляду на те, що листи до Франка походять від людей з ріжного їх віку, з часів студенства й пізнійшого часу, та з огляду на недостачу місця всякі титули пропускаються, а імена подаються в скороченні):

Ор. Авдикович, К. Бандрівський, В. і Ол. Барвінські, Ос. Безпалко, Ів. Біберович, В. Білецький, К. Білинський, Ів. Бо[illegible]вич, Ол. Борковський, Ев. Бохенська, В. Будзиновський, З. Бурачинська, М. Бучинський, Г. Величко, А. Веретельник, М. Волянський, Ів. Гаврилюк, Т. Гаїв, М. Гляжевич, Ів. Гарасимович, Л. Г[illegible], Ом. Глібовицький, В. Гнатюк, С. Голубович, К. Гриневичева, С. Громницький, Ев. Грушкевич, В. і К. Гукевичі, С. Данилович, Доруцдек, Дубівський, П. Думка, Ев. Желехівський, В. Жуковецька, В. Заг[illegible], Ив. В. Загайкевич, Б., Л. і Р. Заклинські, Маг. Здерковний, Зобків, М. Зубрицький, Ів. Ідзнець, Ол. Іванчук, В. Ільницький, Гр. Калитон Иосифович, Ів. Калинович, П. Карманський, Ів. Карбулинський, [illegible] Ів. Китріян, Б. і П. Кирчови, В. К[illegible]вич, І. Кобилецький, Ол. Кобилянська, Н. Кобринська, Б. і Ев. Кобринські, Л. Ко[illegible], М. Ів. Кокоруда, Ів., Ол. і Ф. Колесси, М. Колцуняк, Ів. Копач, М. Кордуба, Ан. і М. Коси, Ев. Косевич, В. Коцовський, Яр. Кузе[illegible] Кружельницький, З. Кузеля, В. Кущ[illegible]ський, Ол. Кульчицький, Дм. Левицький, Ев., Ів. і Ос. Левицькі, Д. Лукіянович, Лепкий, М. Лозинський, Ор. Ма[illegible] Лучаківський, Ос. Макарушка, Ів. Макух[illegible]вей, К. Малицька, П. Мельник, Т. Мартович, В. Масляк, Ів. Мочульський, Ів. і Н. Мосора, М. Мочульський, Невестюк, М. Нов[illegible]вроцький, В. Нагірний, Л. Озаркевич, Новаківські, Ев., Ол. і Л. Олесницькі, Ев. і Яр. Окуневські, Ев. Олійник, В. Олеськови, Ос. і Иос. Олеськови, Олійник, В. і М. Павлики, Иос. Партицький, В. і М. Павлики, М. Покомський, Пашук, Ів. Петрушевич, Попович (Боже[illegible]), В. Полянський, Книжка, Т. Реваків, Гр. [illegible]сьюк), Ів. Раковський, Ів. Сембр[illegible] Рожанський, Юл. Романчук,

потреб партії та на кінець організував червоні боєві одиниці.

Першим кроком до перевороту мало бути зірвання мостів у північній Швеції на поперечних ріках, щоби північну її частину відділити цілком від полудневої. З хвилиною як це наступило би, північну Шевцію прилучено би зараз до СРСР, а тимчасовим її правителем став би голова теперішньої карельської радянської республики. У Стокгольмі революціонери мали 1.000 гарно озброєних людей, що кожної хвилини могли виступити активно. Одначе з усього того нічого не вийшло, бо змову відкрито.

Політичні новини.

Анґлія і польські кордони.

Англійський кабінет зібрався на раду над текстом французької ноти Німеччині, пересланим до Льондону для спільного порозуміння. Француський денник „Інформасіон“ подає сензаційну вістку буцім-то ріжниця поглядів між Чемберлєном, прихильником порозуміння з Францією і иншими членами кабінету така велика, що деякі з них будуть приневолені зголосити свою димісію. Англійський денник „Дейлі Скечр“ повідомляє, що згідно з поглядом англійського уряду лекше було би найти розвязку польських східних кордонів і инших питань, як би Франція згодилась на німецьку пропозіцію гарантійного пакту і дала Німеччині змогу ввійти до Ліги Націй. „Англія не має наміру приймати на себе зобовязання вдержати польські кордони на віки вічні“.

Неутральність Америки.

З Вашингтону переповідають урядову інформацію, що Америка не має наміру брати участи в гарантійному пакті тому, що це наскрізь європейська проблєма. Одночасно Кулідж заявляє свою готовість прийти політично з підмогою европейським народам у цій важкій справі.

У Моссулі кипить.

Повстання на території Моссулю поширюється і має таку основу згідно з турецькими роясненнями: коли міжнародня комісія виїхала, англійська влада звернулась дуже гостро проти населення, яке перед членами Ліги Націй заявляло про свою приналежність до Туреччини. Проти племен в околиці Сіндярдаг вислано англійські відділи, з якими населення почало завзято змагатись. Два англійські літаки підстрілено. На вулиці в Мосулі найдено трупи трьох англійських жовнірів з написом: „Мосуль є турецьким“. Провідники ріжних племен почали бунтуватися проти Англії та короля Файсула, коли англійська влада заарештувала сина провідника племени Доскіс і провідника Дегуксів, а визначного шляхтича Абдулага засудила на смерть. У всій північній частині мосульської теріторії населення нападає на англійських жовнірів та урядовців.

Памяти Сидора Кузика.

До нас дійшла сумна вістка, що ранком дня 12. мая в. р. помер у Львові по перебутій операції Сидір Кузик. Він був дійсно заслуженим українським громадянином та людиною незвичайного характеру і доброти серця. Ніколи не шукав Покійний розголосу свого імени, а завсіди ставав радо до праці, де тільки була нагода, щоб причинитись до піднесення добробуту рідного народу. Цей робітник народній не знав тої поганої привички, яка у нас іще не перевелась, що до великої ради і резону є нас богато, а як кінчиться нарада — нема майже нікого до роботи, бо цей має инші заняття; тому недогідно; цьому за тяжко, а тамтому по правді не хочеться. Я був нераз наочним свідком, як Покійний Сидір Кузик сам один лишився по високоглагольній нараді, тай укладав звіт і розбивався за матеріалами, щоб виконати відносні ухвали... А належав Покійний справді до тих рідких одиниць в громадянстві, що не мають ворогів. Отсе здобув собі лагідною товариською вдачею, учинністю і поміччю в пригоді.

Вже в молодому віці працював у нас як кооператор, поширюючи чарез Товариство „Просвіта“ значіння самопомочі народу у господарських справах.

Він пропагував ідею кооператив також статтями в нашій пресі, та з його пера виходили цінні матеріяли про господарське положення нашого народу, якими нераз посугувався наш український посольський клюб у Відні й у Львові.

Опісля був діяльний при організації Краєвого Товариства „Сільський Господар“ у Львові, та від наших кооператив перейшов на референта Загального Союза рільничих спілок Австрії у Відні, де визначився як дуже добрий знавець рільничих відносин нашого краю.

Та Покійний належав до тих, які мали глибоке розуміння кооперативних змагань. Він добачував здійснювання національної кооперативи не у вигіднім проживанню проповідників цієї ідеї, але у підпомаганню економічного розвою народніх мас. Тому не дбав про високе становище або значні побори, а вдоволявся найменшим, щоби тільки вижити, але за те радів щиро, коли бачив між народом успіхи своїх заходів...

А в товариських зносинах нераз було таке, що треба було щось зробити, щоб другому помогти та ніхто до цього не брався — аж добрий Кузьо пішов чи поїхав і все добре полагодив та з усмішкою опісля казав, що все якось зробилось...

При кінці світової війни приступив Покійний до заснування Товариства „Відбудова“ у Львові і коли оте Товариство приносило значніші доходи — Він не забував про тих, що биті злиднями дійсно потребували підмоги і порятунку. Його добре серце не забувало й про нашу політичну еміграцію. Від тої еміграції належиться Покійному щире: Спаси-Біг!

В самій силі віку заскочила Його смерть — несподівано, викликуючи не тільки прикре враження по втраті доброго сина народу, — але й сердечний жаль. Вічная память праведній души!

Відень, 23. мая 1925 р.

Д-р Кость Левицький.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Після димісії Тугута.

Кріза польського уряду в звязи з димісією Тугута не є покищо предвиджена. Думають покликати мін. без теки, що продовжував би праці, зачаті Т-ом. Уряд висуває на це становище проф. Маковского, б. мін. справедливости. Він відказався. Вичисляють теж Старчевского й Романа, покликаних урядом знавців „кресових“ справ. ППС. домагається відкликання з уряду мін. Ратайского, а покликання на його місце проф. Маковского, на мін. вн. справ. Колиб не прийшло до порозуміння в ділянці „кресових“ справ, то агенди ці віддадуть держ. підсекретареві, які покищо провізорично веде підсекр. през. ради мін. Студзіньскі. Справа іменування Маковского мін. вн. справ залежить по части від правиці. Пяст зайняв неутральне становище.

На поміч Амундсенові.

Норвеське тов-о для воздушної комунікації прийняло внесення мін. війни Якобсена про висилку двох літаків і одного корабля до Шпіцбергена, щоби шукати Ам. Ратункова вирушить експедиція найскорше 14 днів після відлету А., отже 4. VI. Рівночасно тов-о звернулося з просьбою до Американця Мек Мілєна (якого експедиція вирушає 15. VI.), щоби перешукав територію між Канадою й Гренляндією, головною околиці біля рога Колюмбії. В суботу дня 30. V. відїдають три американські летуни (між ними звісний летун Сміт) кораблем „Гаварія“ до Шпіцбергена, шукати Амундсена. Ратунковий комітет першого дня зібрав у користь Амундсена складок 465 тис. долярів.

З судової салі.

Новий великий політичний процес у Рівнім.

Дальший перебіг розправи „УНПО“.

(Від власного кореспондента.)

Середа. Розправа розпочалась о год. 8'30 рано. Предсідник питає обвинувачєних, що вони мають сказати на відчитаний акт обвинувачення. Більшість перечить участи в „УНПО.“ — декотрі заявляють, що були членами тої організації — та що в міру сил в ній працювали, всеж таки до вини не почуваються.

Так зізнав Горлюків Іпатов, Лукашович Онисим, Рекмюк Гнацько, Селюк Михайло ...

Наступає поступування доказове. Слухають поліцейських свідків. Головний свідок, який має на совісти побої великого числа обвинувачених, Тустановскі Мечислав, не явився з причини нирної хороби.

Після спротиву оборони відчитано його зізнання, з котрих виходило, що свідок цей знає: не тільки те, що було і є, але також і те, що буде. Все те свідок Тустановскі „ustalił“, але в який спосіб, про це не пишеться в протоколі.

Опісля зізнавав цілий ряд поліцаїв. Переслухання їх зводилось до стереотипових питань предсідника: „Co jeszcze kompromitującego oskarżonych świadek „ustalił“ і до демонстраційних контрпитань оборони „czy świadek podczas badania sprawy nie ustalił, że oskarżeni niewinnie zostali aresztowani?“ Така забава тягнулась через дві години.

Драстичніші питання до свідків предсідник ухиляв — під покришкою, що мовляв, „не належать до річи“. Пр. обвинувачений Марчук просить предсідника, щоби запитав св. Фалендиша, який його арештував — за що іменно цей Фалендиш його т. є. Марчука немилосердно побив! Предсідник: „to przecież nie należy do rzeczy“! Предсідник дальше „бокує“ на прокуратора і робить йому ріжні дрібні синекури, а обвинувачені і їх оборонці виносять з того, що високий суд відідить обвинувачення по порядній майці!...! Розправа ведеться від год. 8'30 рано до 4. попол. з дрібними перевами від 5—10 хвиль що дві години і потреває около 14 днів. Вести будуть в неділі і свята. **Ш.**

Четвер 28. мая 1925.

Розправа континуується з великою форсою. Нещастям цього процесу є свідки. Визвані всі на один день — згідно з приписами тутешньої процедури — виповнюють собою всі вільні судові салі а решта розтаборилась в парку. Ждуть терпеливо на переслухання. А переслухання затягається! Адже справа йде про волю, ба навіть життя майже сотки людей, тож поспіх у таких випадку не є вказаний.

До сьогодня включно переслухано около 50 свідків — свідків зі сфер поліційних

Супроти того оборона держиться тактики нереагування на зізнання панів „вывидофщуф“ — припоровлюючи до кождого з них першу заповідь, яка обовязує кождого оборонця у відносинах до поліцейських свідків: „Не руш, бо...“

Через це йде розправа „кальовим“ темпом, сіро й німо — нудно і монотонно. Всетаки „вибухають“ при переслуханню поліцейських свідків деякі інциденти, які кидають повне світло на ведення „слідства“ з обвинуваченими. Обвинувачених при переслуханих бито, мальтретовано, обливано водою, а опісля знова бито!

Відповідних запитів предсідник знову не допускає „jako nie należących do rzeczy“. Сьогодня було кілька таких інцидентів, а один з них відбувся в слідуючий спосіб: Зізнає поліцейський урядник Цісляк і описує арештування обвинуваченого Пилипчука, та вичисляє річеві докази, які найдено в хаті Пилипчука, як напр. комуністичні книжки, листи і т. н. Обвинувачєний Пилипчук: „але чому ви забрали мені нові штани?“

Предсідник: „To nie należy do rzeczy uchylam to pytanie“. Пилипчук: „Ви ухилисте, а ми боємось за те, щоби ви не стягали з нас послідних штанів“. Предсідник: „Proszę siadać, gdyż każę was wydalić ze sali“.

Ш.

(Ш. Сельський, Ів. Семанюк, Р. Сембратович, В. Сімович, М. Січинський, З. Скварко, Ст. Смаль-Стоцький, В. Старосольський, Д. Статура, В. Стефаник, Г. Стрипський, Д. Танячкевич, Ост. Терлецький, К. Тешвовський, Ів. Труш, К. Устіянович, В. Федорович, Яр. Федорчук, Гр. Цеглинський, Ст. Чарнецький, Л. Шехович, Ав. Шміґельський, Юл. Шнайдер, Ос. Шпитко, В. Шухевич, В. Щурат, Ст. Юрик, В. Яворський, Юл. Яворський, С. Ярычевський, Р. Яросевич, Евг. Ярошинська, М. Яцків.

Листи Франка до Павлика передані разом із архивом Павлика до Національного Музею. Незвичайно багате листування Франка з Драгомановим переховується в архиві Драгоманова в професора університету Івана Шишманова в Софії; ці листи треба би у першу чергу надрукувати яко pendant до двох томів листів Драгоманова до Франка й инших у виданні Видавничої Спілки. Листи Ол. Рошкевичівни-Озаркевичевої видобуті завдяки бл. П. М. Іванцевій для наукового використування й треба сподіватися по дотеперішній готовости, найдуться в Науковім Товаристві ім. Шевченка у Львові. Наводити тут низку чужинців, що листувалися є Франком, а саме: Поляків, Жидів, Чехів, Москалів, Німців тощо, нема потреби.

Побіч листів дуже важним матеріялом для будучих студій над Франком будуть і достовірні спогади про ріжні боки його життя й творчости, в першій мірі його товаришів із університету, людей, що разом із ним жили, що спільно працювали, в робітничих організаціях, в радикальній чи пізнійше національно-демократичній партії, в Науковім Товаристві ім. Шевченка, в ріжних редакціях і т. д. Нема сумніву, що в 1926 р. українські видавництва Львова, Київа, Харкова й инших міст, від наукових почавши, а на політичних денниках і тижевниках скінчивши, радо хапатимуть за статті й матеріяли про Франка, отже треба заздалегідь працювати над ними. Коли би спогади були того роду, що їх їще передчасно друкувати або коли автор не певний сили свого пера, треба вложити їх у Науковім Товаристві ім. Шевченка для будучого їх використання.

В довгій низці вище наведених осіб є не мало вже покійників. Обовязком їх найближчої родини та спадкоємців відшукати всякі листи чи автографи Франка й віддати їх до Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Не можна ні на хвилину забувати, що кождий лист, кождий автограф Франка, це власність цілости української нації.

НОВИНКИ.

— Поворот д-ра К. Левицького. До Львова повернув цими днями з довголітної еміграції многозаслужений наш діяч і довголітний керманич нашого громадянського життя д-р Кость Левицький. Щиро витаємо Його на рідній землі.

— Конфіската. Попереднє число „Діла“ сконфіскувала прокуратура за кінцевий уступ із передової статті п. з. „Вищі ніж...“ і за шість уступів з статті п. з. „Недоля української галицької військової еміграції в ЧСР.“

— Нові масові арештування на Волині. Дістаємо слідуючого листа: Через дальші провокаційні доноси всіляких людців з під стягу Осідка у Здолбунові на днях відбулися нові труси й арештування. В ночі з понеділка на вівторок 25—26 ц. м. арештовано і скованих (!) відпроваджено до слідчих арештів в Рівному Володимира Крещука, містоголову тов-а „Просвіта“ в Здолбунові, Антона Демчука, секретаря новозаснованого кооперативного банку в Здолбунові, Тараса Цуркевича в Лідави, Івана Журбу з Лідави. Про арешти в инших селах не маємо ще докладних відомостей. Арештовані головно культурно-просвітні діячі Здолбунова й околиці. Тому, що ходять слухи, буцім то їх передадуть доразовому судові (чому ?!) подаємо це на ласкаву увагу українським адвокатам, щоб в разі справдження слухів могли явитися на суді. Думаємо однак, що провокація так далеко навіть у нас не дійде, щоби невинних людей ставити перед доразовий суд.

— Чи це виховання „w państwowem duchu“. Державні шкільні закони постановляють, що школи мають виховувати молодь в „державнім дусі“. Як виглядає таке виховання ілюструє факт, який зайшов дня 25. травня ц. р. на Левандівці коло Львова. Коли український священик о. Гаврилюк переходив попри польську школу, ученики тої школи, а саме Баргель і Рушкевич з VI. кл. і Рейкас з V. кл. почали кидати на нього камінями. Той факт викликав велике обурення у всіх громадян і став загально відомий. Не вважаючи на те, управа польської школи мовчить, мовчать батьки виннних учеників і мовчить влада „безпечеьства“. Чи вони всі згідні з засадою „qui tacet consentire videtur“, не признають такого виховання вихованням „w państwowym duchu“?

— Ucrainica. У французькім журналі „Revue Internationale“ з дня 30. травня, находимо дві статті про наші справи; одна пера д-ра Мих. Лозинського „Питання забезпеки і Польща“ і друга, значена буквами „А. П.“ про українські землі під Польщею, у звязку з умовинами мирного договору.

— Новий „сальон“ розпусти у Львові. Недавно, бо заледви кілька тижнів тому мав Львів велику сензацію з приводу відкриття „сальону“ розпусти пані Стахурской при вул. Льва Сапіги. В сальоні тої „мадам“ сходилися молоді мужатки і панни зі старими і молодими панами з вищого товариства. Перші для заробітку, а другі для приємности. Паню Стахурску скоро й засудили на кілька місяців тюрми за намову до розпусти і її піддержування. Тепер викрито новий „сальон“, але ще вищого стилю при вул. Зеленій. Утримувала його пані Іза Орловска, відома у Львові зі свого повного фантастичних гулянь життя. Мадам Орловска мала зі свого сальону величезні зиски, бо до неї мали вступ тільки дами і панни з найдобірнійшого товариства і тільки такі мущини, що славилися своїм багатством. Не диво, що пані Орловска завсіди блестіла брилянтами і золотом. При такому товаристві легко було зберігати сальон у дискреції. Свого часу була властителька того пікантного сальону каварняною панною, потім кабаретовою артисткою, а останніми часами входила в склад кабаретової трупи Людвіковского. Як артистка їздила по краю, мала широкі звязки, ну і могла таким чином заангажувати до свого сальону найдобірнійший товар та ще добірнійших його відборців, одним словом: Львів росте!

— Підвишка залізничих білєтів, про яку повідомляли ми у вчорашніх новинках, викликує скрізь з боку громадян голоси великого обурення. В соймі буде в цій справі зголошена інтерпеляція, пригадуюча м. н. міністрові шляхів його недавні запевнення, що залізниці приносять дохід. Намірена підвишка виказувала би, що м-ства шляхів і фінансів гадають знову ратувати дефіцит драконськими способами витягання з кишень подорожніх останнього гроша. Очевидно, що подорожіння залізниць зменшить фреквенцію подорожуючих.

— Подяка б. політичного вязня. Дня 13. ц. м. вийшов на волю зі слідчої тюрми при вул. Баторія у Львові (перевезений туди із Перемишля) Муларчук Микола ст. ф., який був арештований під замітом злочину з 58. § 10. березня ц. р. в Балигороді. Згаданий одержував харчеву допомогу із Комітетів для політ. вязнів підчас побуту в Перемишлі та у Львові, і отсею дорогою складає Комітетові щиру подяку. Зокрема щиро дякує Вп. д-рові Загайкевичеві, д-рові Шухевичеві та многим иншим за їхні старання задля випущення його на волю.

— Комета. Перше турне артистичної сцени „Комета“ має незадовгі закінчитися. До цього часу театр дав 4 вистави в Рогатині, 2 — в Бережанах, 3 — в Тернополі і 2 — в Збаражі, по чім відїхав на три вистави до Золочева, звідки поверне до Львова, де його вистави відбудуться в салі Муз. Тов. ім. М. Лисенка — 31. травня і 2. червня.

— Від українського новев. Тов-а опіки над інвалідами. Президіальний виділ станиславівського воєвідства ресcриптом ч. 6547|Пр.|6 із дня 7. травня 1925 р. дозволив нашому товариству на збірку добровільних жертв на інвалідів у двох днях цьогорічних Зелених Свят, себто 7. і 8. червня по містах і селах на терені станиславівського воєвідства. Також позволення сподіємося від воєвідств у Львові і Тернополі. Просимо місцеві Комітети, Всеч. оо. парохів і др. занятися переведенням цієї збірки, особливо під церквами підчас свят. Сім соток тяжко окалічілих інвалідів УГА. жде нетерпеливо на цю поміч українського загалу. — *Головна Управа УКТОНІ.*

— Концерт Івана Франка в Станиславові відбудеться не в суботу 6., а в четвер, 4. червня 1925 о год. 8. вечером в салі Українського Сокола.

Слідами нашого спорту.

Не берусь тут говорити про потребу спорту, як чинника суспільно-виховавчого, чи середника до переміни народньої вдачі. Його вагу вже всюди признають з виїмком т. „зв.“ по галицьки думаючих людей. Хочу звернути увагу на сам розвій спорту, його напрями і недомагання.

Щоби розвій нашого спорту пішов як слід, мусить він скрізь у більших центрах мати до того відповідні майдани. Якжеж виглядав би тепер спорт чи фізичне виховання львівської молоді, колиб до війни не був проф. Боберський довів до здобуття т. зв. площі Сокола Батька? А треба памятати, що здобуваючи ту площу, він мав на увазі й инші цілі. Той майдан очевидно не в теперішних розмірах — мав стати і місцем народнього парку, передусім для незасібних верств. Тут мали відбуватися народні свята („Volksfest“). Останні досвіди вчать, що такі свята не в силі відбуватися на тій площі, бо і С.-Б. числиться більше з вимаганнями наших спортових установ ніж з потребами „Сили“ чи инших товариств з подібними цілями. А не можна чейже відмовити їм дуже важних організаційних завдань, передовсім відносно тих верств, які не все були наші, тоді, коли ми їх потребували.

Що торкається спортових майданів, то за їх відсутністю кволо йде ціле спортове життя в такому Станиславові, Перемишлі і н. українських містах. Здобути їх, не перша ціль наших спортовців. Певне, що й тут вони стрінуться зі спротивами галицької думки, так, як мої слова по виступі „Синової Чайки“ в Перемишлі, коли то я звернув у часописі увагу на потребу такого майдану. Тоді то льокальні діячі говорили між собою: „хто нас має вчити, що маємо робити ми самі знаємо“. Певне, що життя і обставини навчать усіх, але жаль змарнованого часу.

Сам напрям нашого спорту не йде по тому шляху, по якому слід йому йти. Він повинен захопити як найширші верстви молоді обох полів. — Щож бачимо? Ремісничої чи пак робітничої молоді він не обхоплює зовсім або в дуже малій мірі. А навіть годі знайти провідників для тої молоді, що гуртується на передмістях. Певне, що між шкільною молодю легше працювати. Однак через те минається спортовий рух зі своїм завданням обхопити широкі верстви міста. Тому більше уваги треба присвятити ремісничій молоді.

Другою болячкою є це, що за спорт вважають у нас передовсім копаний мяч і ситківку. Копаний мяч сам собою дуже гарна гра, але одностороннє й виключне плекання лише його є хибним кроком, бо клюби мають на оці стягнути лише 11 грачів-мистців які пописуються щонеділі перед публикою. — Щодо ситківки то ця гра стала модною і обхоплює передовсім людей, які не плекають її задля спорту але яких манить гарний одяг і бажання блестіти перед другими, що ось моглав, і я граю теніс. При такому стані справи грозить те, що ситківка допоможе лише витворити за кілька літ тип таз. золотої молоді.

Якщо спорт має дійсно стати засобом виховання нації то треба його провідникам у нас добре застановитися над його веденням. Бо вже нині з неунормованим розвитком спорту звязані деякі ненормальні появи. І так ми маємо вже серед нашої молоди — на щастя рідкі типи, які поза дійсно технічно добрим копанням мяча нічого більше не вміють, яких більше ніщо не інтересує і які — стають баластом для родини ну і суспільности. Певне, як нація буде економічно сильна то і їх зуміє утримати на те, щоби наші змагання стали дійсно приємними видовищами для багатих верств і для широкої публики. Але тепер на спорт не слід глядіти ні як на забаву ані як на джерело заробітку. І тому, щоби не скривилась ідея спорту й не зійшла на манівці його світла ціль — мусять цікавитись спортом і ті поважні громадяне, які донині відносяться до спорту з таким легковаженням.

С. Гайдучок.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський театр О. Міткевич.

Городенка. — Саля Нар. Дому.

Субота 30.V. „Вихрест“.
Неділя 31.V. „Пан Твардовський“.
Понеділок 1.VI. „Майська ніч“.
Вівторок 2.VI. „Вій“.
Середа 3.VI. Послідня вистава: „Дні нашого життя“ (премєра). 1874 21—?

Дирекція дівочої гімназії У. П. Т. в Станиславові подає до відома, що: 1) вступні іспити до клас II., III., IV., V., VI. і VII. відбудуться в днях 22. і 23. червня 1925 р.; 2) вступні іспити до I. кляси дня 27. червня від год. 9·30 рано; 3) вписи до клас I.—VII. на шк. рік 1925/26 відбудуться в днях 27., 29. і 30. червня 1925 року. Письменні зголошення до вступних іспитів приймає вже тепер Управа гімназії (Станиславів, вул. Липова ч. 80.) — *Н. Данииш.* 2037 1—5

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ПОДЯКА.

Українські емігранти з радехівського повіта, згуртовані в запомогових комітетах в Newark-у і Northampton Pa в Америці, прислали в квітні с. р. на заложення і введення в життя механічно-слюсарської робітні при Кредитово-торговельній Спілці в Радехові по 100 дол., разом 200 долярів.

За цей дар в імени принятих до науки хлопців складає щедрим землякам сердечну подяку.

2033 1—1 *Управа кооператива.*

За редакцію відповідає О. Костин. Видає Видавнича Спілка „Діло“ З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.